

Αὐτοῦ Ὑψηλότης, καὶ δὲν ἔχεις καὶ ἀνάγκην νὰ ζωγράφῃς τὰς σφαιρας.»

Ἐν διαστήματι δύο μηνῶν παρεστάθη εἰς τρεῖς μεγάλας μάχας καὶ εἰς εἰκοσιτέσσαρας συμπλοκάς, τὰς ὁποίας ἐζωγράφησα ὅλας ἀπὸ τὴν φύσιν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην κατατρόπωσιν τοῦ ἡγεμονικοῦ στρατοῦ εὕρηκα εὐκαιρίαν καὶ τὸ ἔστρηψα.

— Ἐπύρατε, βλέπω, καὶ τὴν στολὴν σας, εἶπον πρὸς τὸν Κύριον Κικερέζην, ὑπανεγείρων μακρὸν ἐκ λευκῆς φλανέλλας χιτῶνα κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ τοίχου.

— Μάλιστα, ἰδοὺ καὶ τὸ ὄπλον μου καὶ τὰ πιστόλια μου. Εἰς τὸ Μαυροβούμιον εἶνε ἐπονεῖδιστον πρᾶγμα εἰς τὸν ἄνδρα νὰ ἐξέροχεται ἀοπλος, εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἐξήρχετο εἰς περιπατον μετὰ τῆς γυναικὸς του.

Ἄλλ' ἡ ὥρα παρήρχετο καὶ ἐγὼ εἶχον ἐπισκεφθῆ τὸν φίλον μου ἵνα τὸν παρακαλέσω νὰ μεταβῶμεν ὁμοῦ εἰς τὴν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τελούμενην πανήγυριν. Τῷ ἀνεκοίνωσα τὴν παρακλήσιν μου, ἧτις καὶ ἐγένετο προθύμως ἀποδεκτὴ, καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν ἐξεκινήσαμεν.

[Ἐκ τῶν τοῦ V. Tissot]

γ.

Τὸ ἐπόμενον περίεργον κεφάλαιον περὶ τῶν ἐπισήμων βασιλικῶν δείπνων παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ ἰδίως κατὰ τὸ δωδεκάημερον τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἀπεσπᾶσάν μεν ἐκ μελέτης τοῦ κ. Π. Καλλιγᾶ «Περὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς Βυζαντινῆς Αἰθλῆς», ἦν μετ' ἄλλων αὐτοῦ μελετῶν καὶ λόγων ἐξέδωκε πρό τινας ἐν ὀγκῶδει τόμῳ ἐκ τῶν καταστημάτων Ἄνδρ. Κορομηλά.

ΕΟΡΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝῃ ΑΥΛῃ

... Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς εἰκόνης προσθέτομεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἐπισήμων βασιλικῶν δείπνων καὶ ἰδίως κατὰ τὸ δωδεκάημερον τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ὅτε ἐτελοῦντο τὰ περιφανέστερα ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν δεκαεννέα ἀκουβίτων.

Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐστιάσεως πρέπει νὰ πεσιγράψωμεν, ἐξ ὅσων γινώσκομεν, τὸ μέγα ἐστιατόριον τῶν ἰθ' ἀκουβίτων. Τὸ ἐστιατόριον τοῦτο, οὗ τὸ ὕψος ἦτον ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος, ὡνομάσθη οὕτω ἐκ τῶν δεκαεννέα ἡμῶν εἰς ὕψος καὶ μαλακῶν στρωμνῶν, εἰς ἃς ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ οἱ συγκεκλημένοι εἰς εὐωχίαν κατέκειντο. Συνήθως οἱ Βυζαντινοὶ παρεκάληντο εἰς τὰς τραπέζας, ἀλλ' ἐξαιρετικῶς ἐν τῷ ἐστιατορίῳ τοῦτ' ἐκατεκλίνοντο κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα τῶν ἰθ' ἀκουβίτων. Κατὰ τὸ ἄνω μέρος πρὸς ἀνατολὰς ἦτον ἡ ἡμικύκλιος χρυσοῦ Τράπεζα ὡς Ἑλληνικὴν σίγαμα, εἰς ἣν παρεκλίνετο ἐν τῷ μέσῳ ὁ αὐτοκράτωρ, μετεωρότερος τῶν ἄλλων, καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο τὸ μέρος τοῦτο *ποκοπὴ ἢ ἀποκοπὴν*, εἰς ἣ ἀνήρχετο διὰ τρι-

βάθμου. Ἐκατέρωθεν τῶν ἄκρων τοῦ ἡμικυκλίου τοῦτου παρεκλίνοντο ἀνὰ ἐννέα τράπεζαι κατὰ μήκος, εἰς ἃς παρεκλίνοντο καθ' ἓν μόνον μέρος, ὥστε νὰ βλέπη πάντας κατὰ πρόσωπον ὁ Αὐτοκράτωρ. Εἰς ἐκάστην τράπεζαν παρεκλίνοντο 12, καὶ ἀνὰ ἕξ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ βασιλέως, εἰς τύπον τῆς ἀποστολικῆς δωδεκάδος ὥστε μέχοι 228 ἡδύναντο νὰ εἶνε οἱ συγκεκλημένοι.

Αἱ προσκλήσεις ἐγίνοντο πρὸς μὲν τοὺς ἐξωχωτέρους τὴν προτερσίαν, διὰ τοῦ κλήτορος, κατὰ τὸ τυπικὸν τοῦ κλητορολογίου καὶ κατὰ τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὸ ἀξίωμα ἐκάστου, πρὸς δὲ τοὺς εὐτελεστέροισιν αὐθημερὸν τὸ πρῶν.

Εἰς τὴν πολυσιχιδῆ ταύτην καὶ ἐξαισιαν ἐστίασιν ἤρχοντο πάντες ἐν τῇ ἀρμοζούσῃ στολῇ, φέροντες χλαμύδας καὶ ὑποδεδεμένοι τὰ ἀρμόζοντα πέδιλα (καμπάγια), οἱ δὲ ὑποδεέτεροι τὰ *ἀλλαξήματα*· διότι ὡς ῥηθήσεται, κατὰ τὴν ἐστίασιν ἀπετίθεντο καὶ περιεβάλλοντο πάλιν τοὺς ἐπενδύτας.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσκλήσεως συνηθροίζοντο πάντες ἐπὶ τῆς παρακειμένης αἰθούσης, περιμένοντες ν' ἀνοιχθῇ ἡ διαχωρίζουσα αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐστιατορίου πορφυρᾶ αὐλαία (τὸ βῆλον). Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως συνεκαλοῦντο ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ 168, ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν τοῦ Πραιτωρίου 24, ἐκ τῶν φίλων Βουλγάρων 12 καὶ 12 πένητες ἀδελφοί. Ἀνασυσομένης τῆς πορφυρᾶς αὐλαίας (τοῦ βῆλου), πρῶτος εἰσῆρχετο ὁ Αὐτοκράτωρ, φέρων τὸ στέμμα καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν θαλαμηπόλων. Ἄμα ἐφθάνεν εἰς τὴν ἀποκοπτὴν τράπεζαν, ὁ τῆς καταστάσεως (τελετάρχης ἐφαπλῶν τὰς χεῖρας ἐνδοθεν τοῦ χλανιδίου, διότι γυμνὴ χεὶρ δὲν ἄπτεται τοῦ Βασιλέως, ἐδοθήει αὐτὸν ν' ἀνέλθῃ τὸ τρίβαθμον, λέγων καθ' ἑαστον βάθμον, λατινιστὶ: πρόσσεχε, Δέσποτα, (*capta te, Domine*)).

Τότε εἰσῆγεν ὁ ἀρτικλίνης τοὺς συγκεκλημένους, πρῶτους τοὺς 12, τοὺς ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ Βασιλέως παρακλινομένους, οἵτινες ἦσαν 2 μάγιστροι, 6 ἀνθύπατοι πατρικιοὶ στρατηγοὶ, 2 φίλοι Βούλγαροι, καὶ 2 ἀξιωματικοὶ ἀπὸ τῆς τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθέτου καὶ κατωτέρω. Μετ' αὐτοὺς εἰσῆρχοντο οἱ ἀξιωματικοὶ ἅπαντες, φέροντες χλαμύδας καὶ καμπάγια, στοιχηθὸν κατὰ τὴν τάξιν τοῦ ἀξιώματος· εἶποντο οἱ Ἀγαρῆνοὶ λευκοφόροι, ἄζωνοι, ὑποδεδεμένοι, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ λοιποὶ. Ἄπαντες οὗτοι εἰσῆρχοντο στοιχηθὸν, κατακειμένου ἤδη τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν ὑπουργῶν τῆς τραπέζης καὶ τῶν αὐλητῶν (τῶν βασιλικῶν βουκαλιῶν). Ὁ ἀρχιερατικὸς διὰ νεύματος πρὸς τὸν *τερπνὸν ἢ κλεινὸν καστρίσιον*, ἐδείκνυε τὴν θέσιν ἐκάστου, προπορευομένου καὶ τοῦ ἀρτικλίνου, ὅστις ἐξήριθμει δωδεκάδα προ-

σώπων ἐφ' ἐκάστης στρωμνῆς (ἀκουσίτου), μὴ ἐπιτρέπων τὴν κατάκλισιν μέχρι τῆς ἐκφωνήσεως τῶν μουσικῶν ὀργάνων (βασιλικῶν βασιβαλίων). Ἐπὶ τῆς ἐνάτης τραπέζης ἐκ δεξιῶν προσκαλοῦντο οἱ δέκα ἐκ τῶν δώδεκα ἀπὸ Βουλγάρων φίλοι τῶν ἐνδιατριβόντων ἐν τῇ βασιλευούσῃ· διότι οἱ δύο ἐλάμβανον θέσιν ἐπὶ τῆς ἀποκοπῆς τραπεζῆς μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐπὶ δὲ τῆς ἐνάτης ἐξ εὐωνύμων οἱ δώδεκα πένητες ἀδελφοί.

Ὅτε ἕκαστος κατελάμβανε τὴν αἰεὶαν θέσιν ἀπὸ νεύματος τοῦ Αὐτοκράτορος ἤρχοντο οἱ ψάλλται ἄδοντες τὸν πρὸς αὐτὸν ὕμνον. Τοῦτο ἦτο συγχρόνως τὸ γενικὸν σημεῖον τῆς γενικῆς κατακλίσεως. Ἄλλ' ἅμα ἔφθανεν ἡ στροφή εἰς τὰς πρὸς τὸν Θεὸν εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐναλλασσομένης τῆς φωνῆς τῶν ψαλλόντων, ὅλοι ἐξανίσταντο ἀποτιθέμενοι τὴν χλαμύδα.

Μετὰ τὴν ἀνευφημίαν τοῦ Αὐτοκράτορος, περιβαλλόμενοι πάλιν τὰς χλαμύδας κατεκλίνοντο, προτιθέμενοι τοῦ ὠραίου ἢ κράματος. Τὸ ὠραῖον τοῦτο κράμα ἦτο κυκεῶν ἐκ κρέατος χοίρου, ἐλαίου, σκορόδων καὶ κρομμύων, ἀλάντων καὶ συμπεπηγὸς ζωμοῦ. Ἡ παράθεσις ἐγίνετο ὡς ἐφεξῆς. Ἐπὶ φορείου τροχοκινήτου ἐφέροντο ἅπαντα τὰ προτιθέμενα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ἐν χρυσοῖς πιναξίν, ἐνῶ συνήθως τὰ σκευῆ ἦσαν ἀργυρᾶ, ὃ δὲ Αὐτοκράτωρ ἀπέστειλεν αὐτὰ εἰς τὰς 18 τραπέζας. Ἄλλὰ πρὸς ἐνδειξὴν ἀνωτέρας εὐνοίας διὰ τοῦ *τερπνοῦ* ἐξαπέστειλεν ὁ Αὐτοκράτωρ ἰδιαίτερος εἰς τὸν εὐνοούμενον μερίδα.

Ἄμα ὁ *τερπνός* ἐκινεῖτο φέρων τὴν ἐξαιρετικὴν ταύτην μερίδα, ἅπαντες οἱ συγκεκλημένοι ἐξανίσταντο πάλιν, ἀποτιθέμενοι τὰς χλαμύδας, κατέκειντο δὲ περιβαλλόμενοι αὐτὰς κατὰ τὴν ὑποστροφὴν τοῦ *τερπνοῦ*.

Μετὰ τὴν πρώτην πράξιν ἤρχετο τὸ λεγόμενον *θυμεικόν*, δηλ. ἐξερχόμενοι οἱ ἀρτικλιναὶ εἰσῆγον τοὺς ὀρχηθησομένους, τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν, ὅστις ἦτο ὁ δημοκράτης τῶν Βενέταν, καὶ τὸν δῆμαρχόν αὐτῶν μετὰ τοῦ ἰδίου μέρους καὶ τοὺς τριβούνους καὶ βικαρίους, ὅτινες, εἰσερχόμενοι, ἐπνύχαντο πρῶτον τὸν Αὐτοκράτορα, ὃ δὲ δομέστικος τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἔλιδε τὸ αὐτοσχεδῖον στιχοῦργημα εἰς τιμὴν τοῦ Αὐτοκράτορος (τὸν λιβελλάριον). Ὁ τῆς τραπέζης παρέδιδεν αὐτὸ εἰς τὸν νιψησιάριον· διότι, ὡς φαίνεται, δὲν ἦτο ἄξιον κρείσσονος τύχης. Οἱ τοῦ μέρους, δηλ. οἱ ἀκόλουθοι τοῦ δῆμαρχου, ἔψαλλον εἰς τιμὴν τοῦ Αὐτοκράτορος, οἶον:

«Ἐν ταῖς χερσὶ σου σήμερον παραθέμενος τὸ κράτος, θεός σε ἐπεκύρωσεν Αὐτοκράτορα δεσπότην κτλ κτλ.

Περαιτωθέντος τοῦ ἄσματος, ὃ τῆς τραπέζης (τελετάρχης) ἔδιδε τὸ σημεῖον τῆς ὀρχήσεως, ἐκτείνων τὴν δεξιάν καὶ τοὺς δακτύλους ἀκτινωειδῶς διαστέλλων, καὶ πάλιν βοτρυδὸν ἐπισυστέλλων, ὅτε ὁ δομέστικος καὶ λοιποὶ ὄρχουόντο, περιερχόμενοι γύρωθεν τῆς τραπέζης τρίς. Οἱ ὀρ-

χούμενοι ἔφερον χρυσοσήμαντα κοντομάνικα βένετα (κυκνὰ ἢ λευκὰ), ἐν δὲ τοῖς ποσὶ τὰ ποδόφελλα καὶ ἐβάσταζον τὰ μνηοειδῆ ἐπισφύρια (φεγγία).

Μετὰ τὴν τρίτην περιστροφὴν ἴσταντο κατὰ τῆς τραπέζης, δηλ. ἀντικρὺ τοῦ Αὐτοκράτορος. Οἱ κράται ἱαμβίζον εἰς τιμὴν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὃ δὲ λαὸς ἀπέκρινετο ἐν συναυλίᾳ. Τότε κατήρχετο ὁ τῆς τραπέζης μετὰ τοῦ ἀποκομβίου, δηλ. τοῦ βαλαντίου, περιέχοντος ἀργύρια, ὃ ἐβάσταζεν ὁ ἀρτικλίνης, ἐπιδίδων αὐτὸ εἰς τὸν δομέστικον. Καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀπυχαρίστου, προσκυνήσαντες, δηλ. ῥιφθέντες χαμαί, ἱαμβίζοντες δὲ πάλιν, προαναφωνούντων τῶν κρακτῶν, ἀπῆρχοντο.

Τὴν ἐνάτην ἡμέραν τῶν ἀκουσίτων ἢ ὀρχησις, ἢ μᾶλλον ὁ πυρρίχιος, ἐτελεῖτο ὑπὸ τῶν Γόθων, ὃ δὲ δεῖπνος ἐκαλεῖτο Γοθικόν, ἢ Τρυγητικόν. Οἱ Γόθοι οὗτοι ἐψαλλον ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῳ: Τοῦλ, τοῦλ, κτλ.

Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ θυμεικὸν ἴσταντο πάντες οἱ συγκεκλημένοι ὀρθοὶ ἀπεκδεσδυμένοι τὰς χλαμύδας, ὥστε ἀνυπομονῶς περιέμενον τὴν δευτέραν παράθεσιν, σπουδαιοτέραν τῆς πρώτης, ἥτις εἶχε μόνον σκοπὸν νὰ κεντήσῃ τὴν ὄρεξιν.

Ἐπὶ τέλους κατεκλίνοντο πάλιν, ἀναβαλλόμενοι τὰς χλαμύδας καὶ τὰ τροχοκίνητα φορεῖα ἐκυλινδοῦντο πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ἥδη περιέχοντα τὰ ὄπτα καὶ ἄλλα ὄψα θερμὰ (τὸ ὄπτομινσον).

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διένεμεν ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ταῦτα εἰς τὰς 18 τραπέζας, διὰ δὲ τοῦ *τερπνοῦ* ἔπεμπε τὰς ἐξαιρετικὰς μερίδας εἰς τοὺς εὐνοϊκωτέρους.

Περὶ οἴνου ὀλίγα ἀπαντῶσιν. Ὡς εἰκάζει τις ἐκ τῶν ἐν Ῥώμῃ τότε γενομένων, τρίς ὄνοχοιτο οἶνος· ἐν ἀρχῇ μὲν κύπριος, κατὰ τὸ ὠραῖον κράμα, ἐν τῷ μέσῳ ναυπάκτιος, καὶ ἐν τέλει μαιωτικὸς. Ὁ οἰνοχόος ἐλέγετο *πιγκέρνης*¹, τὰ δὲ ἐκπώματα, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν, κομμάρια.

Σώζονται ἐν τούτοις τὰ λεγόμενα κατὰ τὴν οἰνοποσίαν ἐν αὐτῇ τῇ ἐστίασει τῶν ἑὶ ἀκουσίτων: «Κατὰ τὴν κερασίαν, πίνοντας τοῦ βασιλέως, λέγουσιν οἱ βουκάλιοι: *Vivite, domini Imperatores, in multis annos, Deus omnipotens praestet*—». εἶτα δεχεται ὁ δευτέρος καὶ λέγει—«Ζήσατε καλὴν ζωὴν, δέσποτα,—καὶ μετὰ τοῦτο λέγει ὁ πρῶτος—*Deus praestet*».

Παρήλθε καὶ ἡ δευτέρα πράξις καὶ ἤρθησαν τὰ πινακία καὶ τὰ μαχαίρια Ἐπειδὴ δὲν ἦσαν ἐν χρήσει περόνια, ἐγίνετο τότε γενικὸν χειρόνιπτρον, ἐν τοῖς περιφερομένοις χερμιβοξέστοις, προπαρασκευαζομένων πάντων εἰς τὸ ἐπιδόρπιον, τὸ λεγόμενον *δουλιχόν*.

Πρὶν ὅμως παρατεθῆ τὸ ἐξάσιον τοῦτο καὶ ἀ-
1. Ἐντεθεν ἡ θέσις Π: κέ ρη η ἐν Ἀττικῇ, κτῆμα τουτέστιν αὐλικοῦ οἰνοχόου Βυζαντιοῦ αὐτοκράτορος.

ἔξιθαύμαστον πλακούντιον, ὅπερ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀκριβέστερον περιγράφει ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ γερμανοῦ Αὐτοκράτορος Ὁθωνος πρὸς Νικηφόρον Φωκᾶν, Λοιῦτπράνδος, ἐπανελαυβάνετο ἡ αὐτὴ δοχηστικὴ παράστασις διὰ τῶν Πρασίνων, τὸ δεύτερον *σάξιμον*, ὡς ἐλέγετο, ἀπαρραλλάντως ὡς τὸ πρῶτον.

Μετὰ τὸ δεύτερον τοῦτο θυμελικὸν (*intermezzo*) ἤρχετο τέλος πάντων ἡ ὥσα καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ἐπιδείξη ἡ μαγειρικὴ τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς τὰ ὑπερέξοχα αὐτῆς ἀριστοτεχνήματα, ὑπερβαίνοντα καὶ τὰ ἀπίκια καὶ τὰ τοῦ Παζάμου.

Τὸ ὑπερμεγέθες πλακούντιον, ἢ μᾶλλον τὰ τρία πλακούντια, ἐν τρισὶ πελωρίοις χρυσοῖς πίναξιν, ἦσαν τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα, ὥστε ἕκαστον αὐτῶν, ὑπὸ πορφυροῦν κάλυμμα, μετεφέρετο διὰ πολυσπάστου καὶ τροχαλιῶν κρεμάμενον ἐκ χρυσῶν λώρων καὶ τῇ βοηθείᾳ μηχανικῶν (ἐγγιαστιαρίων) ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς τραπέζης.

Προθύμως ἐχαιρετᾶτο ἡ παράθεσις τιοῦτου τεραστίου νωγαλεύματος ὑπὸ τῶν συγκεκλημένων διὰ τῆς ἀποθέσεως τῆς χλαμύδος. Ἀλλὰ πολλάκις ἠαγκάζοντο ν' ἀποθέσωσιν αὐτὴν κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην πρᾶξιν τοῦ πολυσχιδοῦς καὶ ἐξαισίου τῶν ἰθ' ἀκοιθίτων δείπνου· διότι συχνότερον ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξαπέστελλεν ἐξαιρέτους μερίδας εἰς τοὺς εὐνοουμένους διὰ τοῦ τεραπνοῦ.

Μετὰ τὴν διαμέτρησιν ὄλων τῶν βασιλικῶν φιλοτησιῶν ἐπὶ τελους ὁ Αὐτοκράτωρ ἔδιδε τὸ σημεῖον τῆς ἀποχωρήσεως, ἀποτιθέμενος τὸ μαγδάλιον ἐπὶ τῆς τραπέζης. Τότε ὄλοι ἀνίσταντο, οἱ δὲ πέντε καλλιφῶνοι ἐψάλλον λατινιστί:

Bono Domino sit semper gloria.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπήρχετο, ἔργον δὲ τοῦ παρσεστῶτος ἐκεῖ θαλαμηπόλου (κουβικουλαρίου) ἦτο νὰ διευθύνῃ τὴν ἐξοδὸν τῶν συγκεκλημένων, κατὰ τάξιν καὶ βαθμὸν.

Τὰ δείπνα ταῦτα ἐξηκολούθουν ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐκαλεῖτο ὁ Πατριάρχης μετὰ τοῦ λοιποῦ Κλήρου, ποτὲ μὲν τὴν πέμπτην, ποτὲ δὲ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν, ὥστε νὰ μὴ συμπέσῃ κυριακὴν καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων. Ὁ σοφώτατος Λέων προσέθηκε καὶ τοῦτο κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Ἐν τῷ καιρῷ δουλικίων ἤρχοντο οἱ τέσσαρες δομῆστικοὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν στολῇ (καμισία καὶ φελώνια), οἵτινες ἰστάμενοι κατὰ μέσον τῶν τραπέζων, ἀλλ' ἀπέχοντες ἀλλήλων, αἶα τῇ ἐπινεύσει καὶ εὐλογίᾳ τοῦ Πατριάρχου, ἐψάλλον τὸ ἐκ μελισταγῶν χειλέων τοῦ Λέοντος σταλάξαν ἄσμα, κατὰ πᾶσαν δὲ στροφὴν ἅπαντες οἱ κατακείμενοι συνέψαλλον ἐν συναυλίᾳ (τὸ *quaresimale*).

Ο ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ

Ὁ Ἴταλὸς βουλευτὴς Πετρουκέλης Δελαγατίνας, γνωρίσας ἐκ τοῦ σύγγγγος τὸν Γλάδσωνα, γράφει περὶ αὐτοῦ τὰς ἐξῆς πεισιέργους λεπτομερείας: «Τὸν ἔσοχον πολιτικὸν Γλάδσωνα εἶδον τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1850, ὅτε ἐνόμισα αὐτῷ τὴν διατριβὴν μου *Ricordi della rivoluzione di Napoli nel 1848* Προσεκαλεσε με δι' ὠραιότητας ἐπιστολῆς, συντεταγμένης Ἰταλιστί, καὶ ὑπεδέξατο εἰς τὴν βιβλιοθήκην του, ἧτις ἦτο καὶ σπουδαστήριον αὐτοῦ. Τὰ βιβλία ἦσαν οὐχὶ κατὰ μέγα ὕψος διατεταγμένα κύκλῳ τῆς αἰθούσης· ἤρκει ἐπομένως νὰ ἐκτείνῃ τὴν δεξιὰν καὶ λάβῃ τὸ ποθούμενον, ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν γραμματέων του, οἵτινες τότε ἦσαν ὁ πρωτότοκος υἱός του, νῦν δὲ βουλευτὴς Ἐρβόστ, καὶ ὁ δευτερότοκος Στέφανος, κληρικὸς ἐν Χαβάρδεν. Εἶχε δημοσιεύσῃ πρὸ μικροῦ καλλίστην μετάφρασιν τῆς ἱστορίας τοῦ Καρόλου Λουδοβίκου Φαρίνη ἐγνωρίζε δὲ ἀκριβῶς ὅλην τὴν λυπηρὰν τραγωδίαν τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως τοῦ 1848—1849, εἰς ἣν ὁ Παλμερστὸν ἐξησφάλισε τὸ μέλλον. Σήμερον ὁ Γλάδστων διατρίβει ἐν *Downing Street*, ὅπου διέτριβεν ἄλλοτε Ἐρρίκος ὁ Η', κατόπιν δὲ ὁ τοῦ βασιλέως ἐκείνου βασιλεὺς, ὁ καρδινάλιος Βολσεῦ, ὁ καλλύνας αὐτὴν μᾶλλον ἢ βασιλικῶς, ἦτοι καρδιναλικῶς. Τὸ θέρος καὶ κατὰ τὰς βουλευτικὰς παύσεις διατρίβει ἐν τῇ ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ του *Hawarden Castle*, τῷ μεγίστῳ τῶν θαυμάτων τῆς κομητείας Φλίντ. Τούτης τὰ δύο τρίτα νέμονται 13 γαιοκτήμονες, ὧν πρῶτος ὁ Γλάδστων, κεκτημένος 6,908 πλέθρα. Ἐνταῦθα, μετὰ τὰς μελέτας του, ἀναπαύεται ἢ μᾶλλον ἀσκεῖ τὸ σῶμα ἐν μέσῳ τερπνοτάτων δασῶν κόπτων δένδρα παλαιά. Οἱ ἐν τοῖς περικύροις ζηλωταὶ τοῦ ἐδωρηθέντος αὐτῷ περικαλλῆ πέλεκυ ἐκ χάλυβος μετὰ δρυίνης λαβῆς ἀργυρηλάτος. Ὁ ἐγγὺς ναὸς ἐξῶθεν φαίνεται πυρίκαυστος· ἔσωθεν δὲ ἐκοσμήθη λαμπρῶς ἀναλώμασι τῆς κυρίας Γλάδστωνος· πρῶτος ἐφημέριος εἶνε ὁ ἐλλόγιμος τοῦ πρωθυπουργοῦ υἱὸς Στέφανος, δὲν ἐπισκέπτεται ὁ πατήρ, ἵνα ἀναπαυθῇ ἀπὸ τῶν κόπων. Ἐκ τῶν δύο φρουρίων τὸ μὲν εἶνε παλαιότερον τῆς νορμανδικῆς κατακτήσεως καὶ ἀκατοίκητον· τοῦ νέου δὲ ἡ κατασκευὴ ἔχει πολὺ τὸ ῥομαντικόν· γέμει δὲ τοῦτο βιβλίων, ἄτινα, ὅσον πληθύνονται, τοσοῦτον ἐλαττοῦσι τὴν εὐμάσειαν τῆς κυρίας Γλάδστωνος Ὁ πρωθυπουργὸς δὲν ἔχει μανίαν νὰ ἀγοράζῃ βιβλία παλαιά, πολυτίμα, δυσέυρετα· συλλέγει μόνον ὅσα δύναται καὶ ὀφείλει νὰ διεξέλθῃ, ἵνα πληθύνῃ τὰς πολλὰς γνώσεις του. Πιστὴν φύλακα καὶ διανοητικὴν συνεργὸν ἔχει τὴν πολυμαθῆ καὶ φιλεύσπλαγγον σύμβιον, ἰδρύσασαν ἰδίους ἀναλώμασιν ὄρφανοτροφεῖον, ἐν ᾧ πολλάκις τῆς ἡμέρας εὐλογεῖται τὸ ὄνομά της. Ἡ κό-